

ДОГОВІРНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОЛІНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ

Невпинно набираючи динамічних обертів, сучасний євроінтеграційний вектор розвитку української економіки зумовлює об'єктивну та неминучу необхідність подальшої активізації різних видів та форм зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання задля успішного приєднання національного господарства до європейського економічного простору. Як свідчить практика функціонування вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, вагому частку українського експорту до країн Євросоюзу визначають толінгові операції, які реалізують вітчизняні підприємства на засадах переробки давальницької сировини іноземних контрагентів та подальшого реекспорту виготовленої на її основі готової продукції. Оскільки будь-яка класична толінгова операція передбачає взаємодію двох ключових контрагентів (замовника та виконавця), то виникає необхідність у підготовці належного договору або контракту, котрий визначатиме особливості перебігу толінгового процесу, обов'язки та права сторін. Слід також зазначити, що толінгові операції – це регульовані чинним нормативно-правовим полем операції, що потребують неухильного дотримання усіх положень вітчизняного та міжнародного законодавства у процесі їх реалізації. Відповідно до класичної схеми, котра враховує діючі регулятивні норми у толінговій сфері, толінгові операції ґрунтуються на виконанні робіт з переробки давальницької сировини (обробки, монтажу, демонтажу, використання, ремонту, модернізації, відновлення, тощо) іноземного замовника (толінгера), ввезеної на територію країни виконавця (переробного підприємства), з метою виготовлення для нього готової продукції, яка підлягає подальшому вивезенню у країну замовника, на договірних засадах. Водночас, одним із ключових моментів у поданому трактуванні є врахування договірних умов толінгових операцій, залежно від яких можуть уточнюватись та змінюватись певні особливості реалізації цих операцій. Таким чином, доцільно послідовно розглянути різні договірні аспекти здійснення толінгових операцій, що можуть бути прописані у толінговому контракті відповідно до чинних положень нормативно-правової бази у цій сфері.

Насамперед, слід дослідити ключові особливості давальницької сировини у толінговому договорі, що визначатимуть її різноманітні параметри, характеристики, порядок переробки. За типовою схемою толінгові операції передбачають переробку сировини, котра у повному обсязі належить іноземному власнику і передається переробному підприємству для виготовлення на її основі готової продукції, остання має бути повернена зарубіжному контрагенту. При цьому, відповідно до Митного кодексу України [1] у процесі здійснення толінгових операцій для переробки давальницької сировини можуть також використовуватись українські товари, які (окрім палива та енергії) за умови їх повного споживання під час реекспорту готової продукції повинні бути заявлені у митний режим експорту. Своєю чергою, Податковий кодекс України [2] регламентує, що необхідною умовою зарахування операцій до операцій з давальницькою сировиною є те, що сировина замовника на конкретному етапі її переробки повинна становити не менше, ніж 20 відсотків загальної вартості готової продукції. З огляду на вищевикладене, можна констатувати той факт, що в межах толінгових операцій може частково використовуватись вітчизняна сировина із врахуванням законодавчо регламентованої частки сировини іноземного замовника та при умові її заявлення у митний режим експорту під час повернення готової продукції зарубіжному контрагенту. Варто також зазначити, що у толінговому контракті обов'язково мають бути прописані кількісні (зокрема, натуральні й вартісні) та якісні

показники давальницької сировини, що можуть виноситись у додаток до договору з метою їхньої чіткої детальної характеристики, а також особливості перевірки виконавцем цих показників та його подальші дії у випадку виявлення невідповідностей. Важливим моментом при ввезенні іноземної сировини з країни замовника у країну виконавця є узгодження часових, витратних, відповідальних, ризикових аспектів поставки, що визначаються на підставі вибору сторонами конкретної умови поставки Incoterms-2010 та затвердження її часового графіка здійснення.

Поряд із особливостями давальницької сировини толінговий контракт повинен також визначати особливості виготовлення готової продукції, її кількісні й якісні показники, а також порядок передавання замовнику. Перш за все, слід зазначити, що в межах толінгових операцій переробне підприємство (виконавець) зобов'язане здійснювати переробку давальницької сировини та виготовлення на її основі готової продукції відповідно до технологічної схеми переробки, котра повинна прикріплюватись до толінгового контракту у вигляді додатка та чітко й ретельно розкривати увесь переробний механізм. Крім того, у такому договорі мають бути прописані часові терміни виготовлення на основі давальницької сировини продукції, а також її кількісні (зокрема, натуральні) та якісні показники. Особлива увага повинна відводитись якісним параметрам готової продукції, котрі можуть бути винесені у додаток до контракту та відображати її відповідність усім чинним нормам і стандартам, що висуваються до продукції такого типу. Важливим моментом толінгового договору є також вивезення готової продукції із країни виконавця у країну замовника. Зокрема, у договорі слід чітко визначити особливості повідомлення замовника про готовність продукції, часові терміни, обов'язки та ризики відвантаження й транспортування готової продукції. Факт приймання-передачі як давальницької сировини, так і готової продукції має бути засвідчений відповідними актами, зразки яких прикріплюються до договору у вигляді додатків. Варто також наголосити, що відповідно до Митного кодексу України [1] одержані продукти переробки можуть також бути реалізовані на митній території України за умови їх митного оформлення відповідно до митного режиму імпорту. Таким чином, цей момент повинен також бути прописаний у толінговому контракті з метою чіткого визначення обов'язків сторін, адже, як правило, готова продукція, яка виготовлена для замовника на основі його давальницької сировини, підлягає поверненню у країну замовника та надалі реалізується його силами.

Ще одним важливим аспектом толінгового договору є визначення умов та порядку розрахунків за виконані роботи з переробки давальницької сировини. Зокрема, у контракті слід прописати вартість толінгових робіт, форму розрахунку (готівкову (в тому числі вказати валюту розрахунку), сировинну, товарну, змішану форму), порядок розрахунку (аванс, післяплата, їх відсоткове співвідношення), часові терміни та необхідні реквізити для розрахунку, особливості неоплати замовником виконаних переробним підприємством робіт та об'єктивної зміни вартості толінгових робіт.

Варто зазначити, що найменування розділів толінгового контракту можуть видозмінюватись, однак усі вищевикладені особливості реалізації толінгових операцій у тій чи іншій формі повинні бути прописані у договорі. Крім того, невід'ємними елементами толінгового контракту має бути також визначення предмету договору, права власності на сировину та готову продукцію, обов'язків та відповідальності сторін, форс-мажорних обставин, особливих умов, особливостей використання товарних знаків та найменування продукції, вирішення конфліктів та умов конфіденційності, тощо.

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.